

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	A társulat minden rendü tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoknál —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Égész evre 4 frt.		
Félévre 2 "		
Negyedévre 1 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	

A fogadalom fogalma.

Második fejezet.

Gyakorlati lehozások az adott meghatározásból.

(Folytatás.)

III. Továbbá a kellő megtontolás egészen hiányozhatik vagy legalább fogyatékos lehet, ha a fogadalmat tevő a fogadalomra nézve tudatlanságban szenved vagy tévedésben van annak tárgyát illetőleg. Voltak moralisták, kik érvénytelennek tekintettek minden oly fogadalmat, melyet akár milyen tévedés szült; ők azt kívánták meg, hogy a fogadalom mint minden ígélet teljesen az akaratú tény tárgya legyen; más szavakkal, szeritük ezen ténynek „voluntarius simpliciter sine admixtione involuntarii“ minden *akaratlan* elem vegyítése nélkül egyszerűen akaratának kell lenni, ami pedig az nem lehet, mihelyt a fogadalmat tevőt tévedés tartja fogva.¹⁾ Ezekkel homlokegyenest ellenkező állásponton vannak; ezek arra törekednek, hogy a lelki dolgokban a tévely nem kárára, hanem hasznára válik az embernek²⁾. Ki fog tűnni, hogy sem az egyik sem, a másik nézet nem helyes.

1. Aki a fogadalom lényegét soha sem ismerte, és abban a pillanatban is, mikor a fogadalmat letette, tudatlanságban szenved arra nézve, nem tesz fogadalmat, még akkor sem, ha oly szavakat ejtne ki, melyek anyagi értékük szerint a fogadalommal egyértelműek volnának.³⁾ Ennél fogva az, aki nem tudja, hogy a fogadalom bűn terhe alatt kötelez, hogy az *Istennek* tett ígélet stb., az fogadalom által magát le nem kötheti. Ha mégis az ily egyén, mintán teljes érett kort ért el, a fogadalom miben létre vonatkozó elméleti tudatlanságában azt akarná tenni, amit társaitól lát, fogadalmi érvényes lenne, mert akkor *gyakorlatilag* többé nem tudatlan, hanem azon gyakorlati ismerete szerint cselekszik, melyet mások példájából merit.⁴⁾ A műveletlen emberek ajkáról hallhatni a kifejezéseket „felfogadni“, „fogadalmat tenni“, „Istennek ígérni“, anélkül, hogy ezekből valóságos fogada-

1) Molina de just. et iure tom. 3. disp. 267. és tom. 1. disp. 209. S. Thom. 1. 2. q. 6. a. 1. Az *akaratú* név azt fejezi ki, hogy a mozgás és tény saját hajlamunkból induljon ki; innen van az, hogy nem egyszerűen azt mondjuk akaratának, melynek *kiindulási pontja* (principium) bennünk van, hanem az *ismeret* (scientia) is hozzáadjuk.

2) V. ö. Suarez lib. 1. cap. 11. n. 3.

3) Suarez u. o. n. 6. Az akaratnak olyan nem tárgya, ami előzetesen nem ismert. Csak az előzetesen ismert akaratú tárgy [Aristotel. 3 de anima c. 39] Lessius u. o. n. 12.

4) Suarez u. o. Reuter th. mor. p. 2. n. 328. Lehmkühl I. n. 430. 2.

lomra lehetne gondolni. „Istenemre mondom, hogy a tisztaságot mondtam,“ telfogadom, hogy ellenségeimen bosszút állok.“ Aki így beszél, nem tudja mit mond; az ilyen vagy az igazság iránti szeretetét akarja megerősíteni; vagy pedig abbéli eltökélt szándékát akarja kifejezésre juttatni, hogy valamit tesz, és erre a célra oly szavakat használ, melyeknek magukban más értelmük van. Igen könnyen érthető, hogy az ily tények fogadalmak nem lehetnek.

A fogadalmat tevő gyakran a fogadalom lényegére nézve teljesen jól van tájékozva, abban a pillanatban pedig, melyben a fogadalmat teszi, ezen ismerete nincs helyt. Ez utóbbi azonban a fogadalom érvényességéhez semmi esetre sem kívánatos. Ha a fogadalmat tevő éppen akkor, mikor fogadalmat tesz, in ipso actu vovendi, nem is gondol a kötelezettségre, melyet magára vállal, azért a fogadalom mégis érvényes, minthogy mint minden szerződésben, a kötelezettségnek ilyes ismerete elégséges. Aki többet akarna kívánni, annak a társadalmi élet számtalan tényét érvénytelennek kellene nyilvánítania és az emberek társadalmi érintkezését teljesen bizonytalanná tennie.¹⁾

2. Térjünk át most arra az esetre, mikor a tévedés a fogadalom tárgyára vonatkozik. A fogadalmat tevő tévedésben lehet a tárgy állagára nézve, a tárgy különböző körülményeire nézve és az indító okra s a célra, melyre való tekintetből fogadalmat tesz le. Vizsgáljuk meg ezen eseteket egyenként.

a) Ha a tévedés a tárgy állagára vonatkozik, a fogadalom érvénytelen²⁾ Ezen állítás magától érthető, ha a fogadalom tárgya többé nem lehet a megígért dolog azon esetben, ha az minden ízében ismeretessé lesz. Ha a tévedés nem is oly nagy, még akkor is érvénytelennek kell az ily fogadalmat tekinteni. Akaratú tény tárgya csak az lehet, amit az érteleme megismert azon általános alaptétel szerint „nihil volitum quin praecognitum“ és „ignoti nulla cupido.“ Ennél fogva az akarat nem kötelezheti magát oly dologra, mely a főpontra nézve rejtőzik el megismerésünk elől. Aki pld. azon hiszemből igénné meg, hogy valamely kegyhelyhez zárandókol, hogy az szülőföldjéhez közel van, holott egészen idegen ország területre az, annak fogadalmi érvénytelen volna.

1) Reuter u. o. Lehmkühl u. o. 3.

2) Suarez lib. 1. cap. 11. n. 8 s. köv. Sanchez in Decal. lib. 4. cap. 2. n. 6 s. köv. Lessius lib. 2. cap. 40. n. 11. S. Alphons n. 198. Laymann lib. 4. tr. 4. n. 5. Wirthmüller Die moralische Tugend der Religion. 560. oíd. Lehmkühl I. n. 431. Baller — P.alm. II. p. 452.

Ugyanez áll azon fogadalomról is, hogy valaki Jeruzsálembé zárándokol, ha a fogadalmat tevő azt hiszi, hogy ezen bűsút egészen gyalog is meglehet járni. Csak egy esetben volnának ezen fogadalmak érvényesek, ha t. i. a fogadalmat tevő azon pillanatban, melyben a fogadalmat teszi, az ígért tárgyához oly vonzalmat érez magában, hogy azt *föltétlenül* akarja ugyannyira, hogy a fogadalmat letette volna még akkor is, ha átlátta¹⁾ volna mindazon nehézségeket, melyeket most ismer. Ha kétes, vajjon a fogadalmat tevőnek valóban meg volt-e a föltétlen akarata arra nézve, hogy magát minden körülmények között leküsse, akkor *szabad* marad, mivel a tévely *bizonysos*, az ő feltélen akarata pedig *kétes*.

b) Vonatkozhatik továbbá a tévely a tárgy körülményeire. Ha ezek oly fontosok, hogy a fogadalmattevő fogadalmat nem tett volna le, ha ezekről tudomása lett volna, akkor ezeket erkölcsileg a dolog lényegéhez kell számítani. Következésképp ezeknek nem ismerése a fogadalmakat érvénytelenekké teszi.²⁾ Sanchez³⁾ itt két tényt jól meg akar különböztetni; ugyanis: „én felfogadnám ezt azon feltetés mellett, ha a dolog csakugyan úgy áll, a hogy a fogadalomtevésnél megismertem“ és „én nem fogadtam volna ezt föl, ha ismertem volna a nehézségeket, a felfogadott dolog körülményeit.“ Sanchez azt hiszi, hogy ez utóbbi tény nem jele annak, hogy a fogadalmattevő a fogadalom tárgyát nem akarta, és azért ebből a fogadalom érvénytelenségét nem lehet levezetni; mihielyt az ember adna valamit az ilyesmire „ha én azt tudtam volna“, mindjárt a legtöbb szerződést érvénytelennek kelleve nyilvánítani. Ugy látszik azonban, hogy azon különbség csak a *szavakban* van meg. Mindenki csak úgy fogad föl valamit, amint ismeri, mert csak annyiban lehet valami az akarat tárgya, amennyiben értelmünk tárgya is egyszersmind. Ennélfogva, ha a fogadalmattevő nem föltétlenül akar valamit ígérni, legyenek bár azzal még oly nagy, előtte rejtett nehézségek összekötte, azért az ő akaratí tényében, melynek tárgya csak a megismert lehet, a tény erőileg (virtualiter) beufoglaltatik: én ezen tény által ezt nem akarom, ha másképen áll a dolog, mint a hogy én ismerem. Ha azután kitűnik, hogy a fogadalom tárgya valóban másképen volt, mint a hogy a fogadalmattevő azt megismerte, és pedig így, hogy ő azoz esetben, ha a tárgyi nehézségeket akkor ismerte volna, nem végzett volna új cselekedetet, mely a más fényben megismertet bírta volna tárgyául, akkor ama erői tény ezen szavakban jut kifejezésre: „én nem fogadtam volna ezt, ha az ígért tárgyának nehézségeit ismertem volna.“

A mondottakból kitűnik, hogy a tagadólagos tudatlanság (ignorantia negativa) és a tevőleges tévely között (error positivus) nem kell különbséget tenni⁴⁾ aki azt hiszi, hogy a monte casinói kolostor döméskolostor, holott abban szent Benedek fiaí laknak, nincs kötelezve arra, hogy abba belépjen, ha ezen pozitív tévelyben ilyes fogadalmat tett le. De aki a tett ígértnék fontos körülményét *nem ismeri* (ignorantia negativa),

erre nincs kötelezve, ha csak esetleg dacára a most már megismert nehézségnek fogadalmat mellett nem akar maradni, pld. aki nem tudja (ign. neg.), hogy a szűzeségi fogadalommal a házasság összeférhetetlen. Sanchez természetesen úgy vélekedik, hogy a tagadólagos tudatlanság nem érvényteleníti a fogadalmat, minthogy ez föltétlenül akarati tény (actus absolute voluntarius.¹⁾ A tagadólagos tudatlanságban tett fogadalom mindenesetre akarati tény, de ennek a fogadalom csak annyiban tárgya, amennyiben ismert: a mely oldalról nem ismeretes, nem lehet a fogadalom akarati tény.²⁾ Suarez ezt megeagodi, különösen, ha a fogadalmattevő szándékosan van a tudatlanságba hálózva, azért, hogy ne késedelmeskedjek fogadalmat tenni. Természetesen ezt ekkor mindjárt arra az esetre akarja szorítani, hogy a fogadalmattevőnek határozottan kifejezett akarata fogadalmat nem tenni, ha a tárgy másképen van, mint a hogy ő most ismeri.³⁾ Mindazonáltal úgy látszik, hogy ezen kifejezett tény nem szükséges. Minthogy az akarat csak azt akarhatja, mit az értelem belátott, ennélfogva minden akarati tényben beufoglaltatik erőileg a Suarez által megkívánt föltétel. Egy paraszt bűsút fogad Jeruzsálembé, de nem tudja s még csak nem is gondol arra, hogy ezzel tengeri útazás van összekötte. A fogadalmat tevő száraz földön járandó bűsút fogadott, mivel a tengeri útazás lehetőségére éppenséggel nem gondolt; azt a bűsút tengeri útazásra érte tehát nem ígérhette meg. Minthogy pedig a bűsút, mint tisztán szárazföldi útazás meg nem tehető, a fogadalmattevő az ő tagadólagos tudatlanságában azon bűsút egyáltalán nem fogadta, azaz fogadalmat érvénytelen. Ennélfogva akár tevőleges tévely, akár tagadólagos tudatlanság forog fenn, szorosán ragaszkodunk azon általános ismertető jelhez (criterium), melyet fönnebb fölláttottunk Eszerint érvénytelen a fogadalmat annak, a ki azt íéri, hogy a karthausiak, vagy a ciszterciák szerzetébe lép, anélkül, hogy tudná azt, hogy ezen szerzetesek sohasem esznek húst és rendkívül szigorúan élnek; mert a bűseledelektől való tartózkodás (abstinentia) és a szigorú aszketikus élet fontos körülmények, melyeknek előzetes ismerete a fogadalom letevésétől visszatartotta volna. Azért a fogadalmattevő nincs arra kötelezve, hogy ezen szerzetbe belépjen. Igen, ezen esetben teljesen fölszabadul és arra sincs kötelezve, hogy más szerzetbe való fötvételt kérjen, melyben ezen nehézségekkel nem találkozik. Az ő akaratát csak épen ezen szerzetre célzott, melynek szigorú pontjait nem ismerte és az akarat szándékán túl a fogadalom által ki nem hat a kötelezettség. Ezen eset egyenlő a

1) Sanchez u. o. n. 10: Abból, hogy ezen nehézségek tudatlanságban nem fogadna, szabályszerűleg következik, hogy azon fogadalom nincs meg s azok tudásával nem is lenne akarati; de mintán föltétlenül minden föltetés nélkül fogad, sem a fogadalomra nem indította azon nehézségeknek nem tudása, a fogadalom föltétlenül akarati.

2) Sanchez u. o. n. 15.

3) Suarez lib. 1. cap. 12. n. 8.: Némelvek az akaratlanok ezen módját is elégségesnek tartották, hogy a fogadalom érvénye akadályozva legyen, főkép mikor az ily föltételt ravanzul rejtetetik, nehogy a fogadalmat tevőt visszatartsa. n. 10: Ha csak az ilyen ember, mikor fogad, kifejezett akarata által nem korlátozza szándékát az elébe tett tárgyra, úgy amint van, vagy kifejezetten hozzá nem adja a föltételt; ha csak ezen fogadalom több nehézséggel nem bír, mint amennyit föltárnak, mert az ily szándék által nyilvánvalólag akaratlanul lesz az ilyen fogadalom.

1) Vasquez 1. 2. qu. 7. a. 4. disp. 30. cap. 4. n.: 29. v. ő. Sanchez de matrím. lib. 1. disp. 65. n. 2.

2) S. Thom. 4. dist. 38. qu. 1. a. 3. Suarez u. o. n. 8 s. köv., Sanchez in Decal. lib. 4. cap. 2. n. 6. s. köv. Lessius lib. 2. cap. 40. n. 11. Laymann u. o., S. Alphons. n. 198. Lebnkuhl I. n. 431.

3) u. o. n. 6. Valentia 2. 2. disp. 6. qu. 6. p. 4. és disp. 5. qu. 20. p. 4. Vasquez 1. 2. qu. 7. a. 4. disp. 30. c. 4. n. 24. s. köv.

4) Sanchez u. o. n. 10. s. köv.

következővel: ha valaki fölfogadja, hogy Péternek alamizsnát ad, azon h szemben, hogy ez szegény, később pedig ennek vagyonos állapota ismeretessé lesz előtte, akkor nincs arra kötelezve, hogy alamizsnát adjon; ép oly kevésbé terheli őt a kötelesség, hogy egy valóban szegénynek adja azt, mert éppen úgy kell, hogy legyen, hogy az alamizsnát adni akarás az uralkodó volt, mely azt csak azért akarta Péternek adni, mert a fogadalmat tevő őt szegénynek tartotta.¹⁾

Világos, hogy az a fogadalom, mely főpontjában a fogadalmattevő előtt ismeretlen és éppen ezért érvénytelen volt, a többi, a fogadalmattevő előtt ismeretes pontokban sem állhat fönn kötelezőleg. Sőt inkább ama jogi elv érvényesül ezen esetben: *accessorium sequitur principale*, és mivel itt a *fődolgot* nem kell szem előtt tartani, ugyanez áll a *járadékosról* is. Aki búcsút fogad Jeruzsálemben azon hiszemben, hogy a szent város az ő hazájától nincs messze és egyszerűs mind megígéri, hogy ezen jámbor útazás alatt bűjtől annak, mivel búcsura nincs kötelezve, bűjtől sem kötelessége.

A körülmények, melyekről eddig szólottunk, az ígért tárgy *állagához* tartoztak; ha pedig ezek nem állanak ezzel szoros vonatkozásban, hanem a tárgyra nézve egészen idegen természetűek, akkor az ezekre vonatkozó tévely az ígért érvénytelenségét nem vonja maga után. Azt fogadod például, hogy szombaton bűjtölsz. Pénteken este egyik barátod kirándulásra hív meg. Ha pár nappal előbb tudtál volna ezen meghívásról, akkor nem tetted volna le azt a fogadalmat. De azért ennek fönnmarad a kötelesség, hogy a fogadalmat teljesítsd, mert a barátod részéről történt meghívás a fogadalom tárgyával semmi vonatkozásban nem áll.²⁾

Ha a körülmények, melyre nézve a fogadalmattevő tévedésben van, nem oly fontos és emellett alárendelt természetűek, akkor az ily tévedés nem befolyásolja a fogadalom érvényességét.³⁾ Ha egy kicsit kisszebbedik is ezen tényben az *akarati* elem, azért, mivel itt a csekély, de rejtett nehézség az akarati ténynek nem tárgya, semmi esetre sem elégséges ahhoz, hogy az egész tényt megsemmisítse, mert a *kevés semmi számba jön*, *parum pro nihilo reputatur*. A ki egyébiránt az okosság által vezérelve fogadalmat tett le, azt valami csekély körülmény, föltéve, hogy ezt ismerte, nem fogja visszatartani attól, hogy ily fontos istententiszleti tényt végezzen. Így kell értelmezzük az ígérőnek akarati tényét azon ígértben is, melyet nem Istennek, hanem embereknek tesz valaki. Ha azt eredményezi is az ily tévely, hogy az akarat a tárgyat nem a maga egész terjedelmében öleli föl, azért ama kisszerű körülmény

ismerete nem indítja az akaratot arra, hogy az illető tárgyat egyáltalán ne akarja. Hogy fontosnak, vagy jelentéktelennek kell-e valamely körülményt, valamely nehézséget fölfogni, azt nem szabad föltétlenül döntenie el, hanem a fogadott tárgyra való vonatkozásában. Valaki bizonyos kegyhelyhez, melyről azt hiszi, hogy öt óra járásnyira van, búcsút fogad föl, ezen fogadalmat érvénytelen akkor, ha azon hely tényleg tíz óra járásnyira van; na azonban valaki búcsút fogad Radnára azon erős hiszemben, hogy az száz óra távolságra van, holott valójában százöt óra járás, akkor fogadalmat érvényes. Az öt óra az öt órához viszonyítva valami fontos, ellenben az öt óra a száz órához való viszonyában vajmi jelentéktelen.¹⁾ Egyes esetekben nem lesz oly könnyű eldönteni vajjon az ismeret hiányában a fogadalmat érvénytelennek kell-e nyilvánítani vagy nem; a föllátható legjobb ismertető jel, valamely körültekintő theológus ítélete, aki ért ahhoz, hogy úgy a körülménynek fontos voltát, vagy jelentéktelenségét, mint a fogadalmattevő szándékát elbíralja.²⁾

(Vége köv.)

Egyről-másról.

A szávadvégi események bohózatai, mintha talán azt sejtetnék, hogy megunta már az emberiség az egyhanguság nyomasztó súlyát őpelni, s valami olyat ohajt, a mi megrázza a társadalom gépezetét s kiporolja belőle a vastag rétegekben lerakódott, finom, összekötöttség (kapcsolat) nélkül való sár-rögöcskéket.

Most ez, majd amaz, de mindig oly ész bódító események morzsolódnak le az idő gombolyagaitól, melyek gondolkodóba ejtik a valódi meghamisítatlan ismeretkörrrel megáldott gondolkodó fölét.

Ha Zeus, a görög világ mindenhatója, megrázta üstökét, ömlött a zápor, s ha rácsapott paripáira, világok szikráztak végig az égen s vihogásuktól inogott a földgolyó azon kis szelvénye, melyen Görögország fekszik. A göröggképzelem gyönyörű játéka az a hosszú istenmonda, mely egyúttal az emberi ész túrkésző titokleső sajátságának leghatározottabb megnyilatkozása.

Mindig erősebbé izmosodik bennem az a meggyőződés, hogy csak a tiszta tudás valódi ismeretköreinek fémgyűrűiről pattannak vissza az emberiséget, a helyes úton vezető műveltségnek hamisítatlan sugárkévéi. Hamisítatlant írta: mert ma már ott vagyunk, hogy a szerves vegyületeket is analízis útján szétbontva ugyanolyan kombináció szerint hasonlót majmolnak hasonlóvá anyagok cseréje által.

Mítőjás, művaj? s több efféle újság manap már föl se tűnik. Csak arra vagyok kíváncsi, hogy az úgynevezett műtojás hány hét alatt szenved el a netalán benne fejlődő szárnyas állatnak, ellipsoid sima felületén leket ütni merészkedő kegyetlenkedését? „Várhatsz csak, várhatsz, elvárhatsz, míg csak bele nem fáradsz.“

A költészet hamis bölcsészet uszálybordozója lett, a tudás kenyérkeresetté fajult, s a hasznosító század eklatáns bizonyítéka annak, hogy az ember nem a létért való küzdelemnek lesz áldozata, hanem saját eszét békóba verő nyugtalancai ölik meg.

1) Suarez u. o. n. 12., Lessius u. o. n. 11.

2) Suarez u. o. n. 11, Tamburini, Explic. Decal. lib. 3. cap. 13. n. 8.

1) Suarez u. o. n. 12.

2) Salmant. de voto cap. 1. n. 156., S Alphons. n. 198. Lehmkuhi u. o. n. 431.

3) Suarez u. o. cap. 11. n. 13.; Sanchez u. o. n. 6. s. köv. S. Alphons. n. 198. Baller. — Palm. II. p. 453.; Lessius u. o. n. 10. érvényesnek nyilvánítja ezen fogadalmat és hozzáadja: *jöllehet azon tévely nélkül nem akartál volna fogadalmat tenni*. Ha a nem ismeretes körülmények csak alárendelt természetűek, okos ember nem engedí magát ezek által a fogadalomtól visszatartatni. Mi ezen gondolatot: „ha én azt tudtam volna, fogadalmat nem teszék“ szent Altonzzal. inkább annak jelétül fogjuk föl, hogy a fogadalmattevőre nézve fontos körülményekről van szó.

„Goldstein Számi,“ „Minap a sétatéren“ és még több hasonló eszme nélkül való semmi „kupló“: csak szégyent hoztak a vén XIX. század ősz fűrtjeire.

Ha Arany János látná és hallaná, hogy minő nótákkal mulat az arany ifjuság, megtagadná, hogy e fajtól való.

A villanyos erők borzongatják a fizikusok agyvelejét, a repülő-gép szárnyakat keres, a léghajó kormányrúd után ábrítzik, csak a költészet istennője nem akar kibontakozni a hajnalpírból.

Rígó Jancsik hercegnőkkel sülyednek le a szerelem részegítő bűvös italába, kocsisok grófnőkkel indulnak meg a páros élet drámai útján tele kéjmámoriál s átbidalják a legmagosabb és legalacsonyabb kör között tátongó úrt s a demokrácia látványa nem sokára előnti a föld kérgét.

Elnézhető, hiszen a görög istenek is mi mindent meg nem engedtek maguknak.

Oly eszmekörben mozognak, mely, mint az erdön végig seprő orkán v. harzó ereje mindent magával ragad, a mibe csak bele kapaszkodhatik. Nincs előtte semmi szent, semmi jog; nincs igazság, csak a haszonlesés vipera sziszegése rettent el az embert, mielőtt békőiba jutna.

Mindig óriásibb és óriásibb az úr szegény és gazdag között: s a bitor-bárony oly inkompatibilis a koldus rongyokkal.

Manapság csak hü ömlengés, semmit mondó nagyképűsködés minden.

Zsidók dominálják a helyzetet s a legerkölcstelenebb és legvallástalanabb zugok működnek közre a jövő ezredév alapjainak lerakásánál.

A vallásosság manap szégyen köntösében jár, s a gúnycakaj nyervezései kísérik úton-útfélen.

A kat. egyház testének marangolásához fog mindenki, ki csak magát megkedveltetni akarja. S az Egyház, mint a nagy orosz lány a körülé vicálandó egerecskék tehetetlen játéka fölött, csak mosolyog s ha megmozdítja igazságának villámain, élettelen kukacok zsugorodnak ellenei.

A vasárnapi munkaszünet „nesze semmi fogd meg jól.“ Délelőtt munkában, s délután mire nincs hivatali functio, be a dőzsölés templomába: Bachus oltárára áld-zni, —lesni a „Tivolit“ a hőmpölygő fűrtulámokban s idegesen várni a golyó mozdulatlan állapotának bekövetkezését, vagy a ferbli lélekemésztő édesget-seinek puha ölelései alatt várni a szerencse betoppánását.

Hja! Ez így van, mert másként nem lehet. Bizonyára ha az idők teljében nem úgy kellene ezeknek lefolyniok, mindenesetre más megoldás mutatkoznék.

Természetesen. A begy az oka annak, ha a róla vagy végsőbességgel leguruló hó előtt megáll valaki és azt elemeire bontja fel. Es több efféle.

Nó de orvosság kell a betegnek. A társadalom felszínre került nyavalyát maholnap pestissel fogják fenyegetni az államok létalapját s gyógyító irt csak az nyujthat, ki gyökerében ismeri a nyavalyát.

S ki lesz az, ki bekötözi a tátongó sebeket s levárgatja kiméletes gyöngédséggel a század fekélyeit.

Az Egyház lesz, mint annyi sokszor, az emberiség megmentő sajkája.

Előre tehát azok, kik e lap olvasói s segítsenek égetni ama világító fátylát, melynek talpazata az oltár szentélye s fénye hivatva van bevilágítani az egész mindenséget!

Favágó.

T A R C A

A három király futása.

Humoreszk.

Irtá: *Prokupek Sámuel.*

Hárman voltak a „Poklos“ utcában lakó gymnázisták, Lehetek többen is, de csak a három „számított“: Fal Gyuri, a tapacirer fia; Rózsa Viktor, kinek apja háztulajdonos volt és Sárkány Bert, egy özvegyasszony fia. Hogy Sárkány Bert utolsónak említém fel, az nem véletlenségből, hanem szántszándékból történt, lévén ő „a triumviratus“-nak legkisebbbike, a vibzordója.

A vezér mindenesetre a triumviratusban Fal Gyuri volt, egy piros pozsgás fogd meg gyerek, ki ámbár a gymnázium első osztályának utolsó padjában ült, mégis az osztálynak vezére sőt zsarnoka volt. Az első eminenstől, Gál Antitól kezdve mindenki jobbágyi bódolattal engedelmességet neki, neki hordván össze a fületlen gombtól kezdve az édes apától elesed finom dohányig mindent.

S Fal Gyurinak „kinesztára“ (ezen módon folyton gyarapodván, a mi titkos irigységünk tárgya volt. Hogyne, hisz ki birt volna közülünk felmutatni rófyai hosszúságú felfűzött sárgaréz és pitykés gombokat, annyi játékszer, sőt golyóöntő masinát és sárkány nélküli pisztolyt! Ezt csak Fal Gyuri tehette.

Rózsa Viktor magas vékony legény volt, a futásban a leggyorsabb kengyelfutót megszegényítette, de a tanulás tekintetében még Fal Gyurinak is hátrább ült a padokban s ha a leckéből kikérdezték többnyire némaság fogta el. Tudtommal ő volt az, ki „sum“-nak a második személyét „szusz“-nak lenni állította. A triumviratusban a kém szerepe jutott osztályrészeül, a „kolegyistákkal“ folytatott csatározásokban.

Mert tudni való, hogy a pápista gymnázisták folytonos hadilábon állottak a református kolegyistákkal. Ez a hadi állapot nem a Fal Gyuriék idejében kezdődött, hanem örökölték ők is és örökségképen ráhagyták utódaikra. Ezen háborúban nem volt fegyverszünet, nem volt trenga Dei. Igaz ugyan, hogy legtöbbször tisztesseges távolból harcoltak s a hadakozás az előrsi csatározásokkal végződött legtöbbször.

A csatározások többnyire az ismert gúnynevék kölcsönös odakiáltásával kezdődtek. Mert hiszen gúnyneve mindeniknek volt. Így a Fal Gyurié „a kakas“, a Rózsa Viktoré „tyúk“, Sárkány Bert meg „a csirke“ névre jött dühbe. Viszont a „kolegyisták“ is kikapták részüket a gúnynevékből. A gúnynevék kölcsönös kieserlése után jött a kémszemle. A két sereg óvatosan közeledett egymáshoz s a szerint, a mint észlelték, hogy az ellentél erősebb vagy gyengébb, lo merészebbekké váltak, hol tanácsosabbnak tartották a tisztesseges visszavonulást. S ha csakugyan összeütközésre került a dolog, ott termettek a város kék rubás „András bácsi“-jai s hamarosan szétugrasztották a küzdő feleket.

Leginkább haragudtak a „kolegyisták“ Fal Gyurira. Mert ő volt a legmerészebb és legkihívóbb s mert nem ok nélkül gyanakodtak, hogy ő volt, ki egy kora reggel cifra bettkkel rápingálta a kollegium ajtajára: „szamarak háza.“

Fal Gyuri et consortes tudták, hogy „a kolegyisták“ bosszút forralnak ellenük s azért az elővigyázati rendszabályokat kettőzött éberséggel használták. Egyenkint solhasem jártak, hanem tömegesen, sőt mesterinasokat is bevontak a szövetségbe. A kollegium előtt soha sem jártak s ha a kollegiumon túlfekvő városrészebe kellett menniök, fél órányi kerülöket tettek „az oroszlanok barlang“-jához, mint a „kollegyisták“ a kollegiumot nevezték, nem mertek közelíteni.

Elérkeztek a karácsonyi szünnapok. A szt. ünnepek közelgésével mással voltak eloglalva. Fal Gyuriék mint minden évben, úgy az idén is „Bethlehemmel“ szándékoztak jární. Gyurinak az atya életre való ember volt. Szép színes papirokból, gazdagon ékítve tornyos „Bethlehemet“ készített s ezzel elküldé fiát társaival a városba az ismert katólikus családokhoz.

Mintha most is szemeim előtt állana a szép Betlehem.

A sz. ünnep előestéjén, midőn már az „angyal“ eljött s szivünk a szép ajándékok miatt örömmel volt tele, sz. hozzádálylyal vegyült kíváncsisággal vártuk a „Bethlehemesek“ megérkezését. Im egyszerre éles csengettyűhang szólal meg az ajtó előtt, belép azon egy fehér ruhába öltözött angyal, fényes sisakkal fején. Utána jönnek a kifordított bundákba öltözött nagy szakállú pásztorok s azután a fényes Betlehem.

Megcsendül az ének „Mennyből az angyal“ s azután a bethlehemi játék. Megilletődve látjuk a „Bethlehem“ belsejében a jászolban fekvő kis Jézuskát, Szűz Máriát, sz. Józsefet, pásztorokat, nyájakat. Mozgó bábuk jelennek meg a színtéren (Fal Gyuri igazgatja a „Bethlehem“ mögött.) Jön az angyal, jön a három király, jön Heródes s végre a turkás, egy zsándár ruhába öltözött iszonyú száju alak, ki elviszi Heródest.

De a turkás nemesak Heródest viszi el, hanem pénz is eszik. Kitérte rettentő száját s egymásután lenyeli a sok rézpénzt, piculát. „A turkás“, mondja Fal Gyuri „a Bethlehem“ mögül, „a krajcárt megeszi, a piculát szereti, a bankótól hízik.“ Jutott a turkásnak sok krajcár, ezüst tiz kros, sőt elvéve egy-egy „bankó“ is.

A karácsoni „Bethlehem járás“ jól jövedelmezhetett. Vízkereszt ünnepének közeledtével a Fal Gyuri atya azzal állott elő, hogy a fiúk járjanak most már „három királyt is.“ Készített egy valami gépezet segélyével kinyújtható s vízont bevonható „csillag“-ot fényes papirosból, a csillag kerek volt, egy elhasznált szítának a kérge belsejében gyertya égett s megvilágosította a színes papirost.

A három fiú közül csak Sárkány Bertí vonakodott egy kissé az újabb vállalatól. Felt ugyanis, hogy a „kolegyisták“ megtámadhatják, mert most már nem lesznek a nagyszakállú pásztorok, mint a Bethlehem-járáskor, kik megvédelmezhetnék őket. De a rábeszélésnek végre is engedett, hogy is tudott volna Fal Gyuriéknak ellenmondani. Reá pedig a társaságnak nagy szüksége volt, majdnem nélkülözhetetlen volt, szép diskant hangja miatt ő levén a társulatnak énekvezére.

Vízkereszt előtti délután, már korán az előkészületekhez fogtak. Készen állott a három fehér ing és szoknya; elkészültek az ezüst papírral bevont fényes fakardok és alabárdok s az aranyos papírral círázott három cik-cakkos arany korona. Felöltöztek. Csak a legnebezebb volt még hátra. A kérdés: ki lesz a szerencsen király, mert hármuk közül egynek a szerencsen királyt kell hogy ábrázolja. Gyuri és Viktor ezen megtiszteltetést semmi esetre sem akarták el-

fogadni s így nem volt más mint Bertí. Szegény eleget szabadkozott s vonakodott s azzal is argumentált, hogy a nyáron a Peleskei nótáus színrehozatalakor is neki kellett a Toti Dorka boszorkány szerepét eljátszania s mennyit csufoolták azért őt, de végre mégis engednie kellett s odanyujtania arcát a subicznak és kefének.

Elindultak. Fal Gyuri előljárt, Rózsa Viktor vitte a csillagot. A febr ing alatt azonban mind a három fiúnál ott lógott szíjra erősítve a rövid ölmos bot s más alkalmi fegyverek. Óvatosan és körültekintéssel jártak házról-házra. A melyik házba behoesátották rázendítették:

„Egyetemben házba bemenék,
Ekest köszönének,
Megismerték, hogy a gyermek
Ő Istenség volna!“

Azután Gyuri stentori hangon felelé:

Láttuk az ő csillagát napkeletről
S jöttünk az ő imadására.

Kigyúlt a csillag mint valami fényes veresfejú kigyó, nagy hosszú farkú üstökös, mialatt mind a hármán rázendítették:

„Oh szép Jézus ez új esztendőben
Légy hiveddel.“

Távozásukkor hullott a krajcár és fehér „picula“ bővében a marokba. A gyermekek szájtátra nézgettek a három fényes királyt. Volt öröm, ha felismerték őket. Ni ez Fal Gyuri, ez Rózsa Viktor, hát ez kicsoda! Bertí! Bertí! kiáltozták ugrándozva s tapsolva kezeikkel.

Nyolc óra lehetett, midőn „a város felé“ elvégezték Hátra volt „a másik tele“, a kollegiumon túl fekvő rész. Nagy hideg volt, a hó csak úgy esikorgott lábaik alatt, az egen bárányfelhők között bujkált a növekedő hó d s a csillagok fel-fel csillámlottak, mint megannyi bűbajos fényű mécs. Az utcák üresek voltak; bisz mindenki, a ki csak tehette szívesebben maradt a jó meleg kályba mellett.

„A három király“ megállott és tanácskozni kezdett. Mit tegyenek? Menjenek át a szük sikátoron, mely a kollegium előtt vezetett el, vagy kerüljenek. De a kerülés majdnem fél órányi időt rabolna el „s az idő pénz“ mondá Gyuri. Bertí felt s bátorságot vett indítványozni, hogy bagyják félbe a dolgot s menjenek háza, de Gyuri „gyává“-nak nevezte el s majd hizelegni kezdett s bátorítani társait, hogy ne féljenek, a kolegyisták még nem jöttek vissza a karácsoni szünnidőről, különben is a „kontra“ beszokta zárni a kollegium ajtaját esti 8 óra után.

Hej, de mégis hogy dobogott a szíve mind a háromnak, midőn a sikátorba beléptek, annál is inkább, mert mintha valamelyik oldalról egy gyenge fütty is hallatszott volna. Gyuri ment elől szorongatva ölmos botját. Viktor utána. A csillagban kioltotta a gyertyát, a gépezetet összehuzva, hóba alá fogta a féltett kiucset. Leghátul ment Bertí. Zajtalanul lépdelték, körültekintve s meg-megállva.

Egy forduláskor azonban Gyuri rémülve elkiáltotta: „vissza!“ De már későn. Minden oldalról előttük a sötét alakok s nagy barci kiáltással fogd meg! üsd! üsd! „három királyra“ rohantak. „A kakast, a kakast üssétek!“ „A tyukot s a csürkét se engedjétek!“ kiáltozással elkezdtek páholni őket. A három király sem volt gyáva, az ölmos botokat jól forgatták, nem egy „jaj“ kiáltás árulta el működésüket. Mindazonáltal a túlnyomó számban levő ellenség véglegesen

diadalmaszkodott volna, ha e nagy zajra a szomszédok botokkal, lámpásokkal ott nem teremnek s a küzdelemnek véget nem vetnek.

De Berti eltűnt, hova lett Berti? Kicsiny levén átsurraut észrevétlenül a fordulónál és a hogy csak birták lábait a kollegium előtt villámsebességgel elrohant végig az utcán megállapodás nélkül. Felízgatott képzeletében folyton ballotta háta mögött az üldözők tenyegető kiáltásait, a futó rohamát. Szaladt mintha a világból ki akarna szaladni. A házsorok elmaradtak, a város végi elszórt kunyhók is s ő mégis csak szaladt. Olykor utánna rohant egy-egy kutya vakkantás. Ekkor jutott csak lélegzetbe s mert körttekinteni.

Bizony senki sem üldözte már őt. Előtte a térs mező terült el, fehér hólepelrel fedve, háta mögött a város épületeinek tömkelege feketélt. Semhol semmi élő lény, semmi nesz, csak a távolból hallatszotti egy-egy kutya vakkantás. A fiúról esorgott a veríték, alig állott lábain. Esmélni kezdett. Mit tegyen! Vissza menjen a megtett úton? Semmi esetre, hátha most is leselkednek ott utána! Inkább megteszi a félóra kerület ott a mezőn s kikerül az országútra, mely a „Poklos“ utcába vezet. Útnak indult. A megtagyott hókereg beszakadozott lábai alatt, hol itt, hol ott a sáncokba bukkott s a kis patak jegén, melyen nappal annyiszor koresolyázott a lékek miatt nem mert haladni, így kénytelen volt a mezőn vánszorogni. Ah, mily keserves út volt ez! s aztán újabb rémképek merültek fel lelki szemei előtt. Eszébe jutottak mindazon rémesnél-rémesebb farkas historiák a felfalt vándorló legényről, a farkasverembe esett cigányról. A veríték hullott arcáról. Mi történik vele, ha a farkasok megtámadják!? Szegény édes anyja azt se fogja tudni, hogy hová lett fiacskája, mennyit fog sirni! S elkezdett sirni, könnyei összevegyültek a verítékekkel. Mindegy, tovább kell haladnia minden áron. Elkezdett imádkozni, a Boldogságos szűz Máriához, a sz. patronusokhoz. Mennyi üdvös szándék fogamzott meg lelkében, hogy ha most megszabadul ő, milyen jó. engedelmessé lesz, hogy fog tanulni, sőt felmondja a barátságot Fal Gyuriéknak is, kik ilyen nagy veszedelembé sodorták.

Ha csak addig, az ott sötétlő halmokig nem történik vele semmi, akkor mentve van. Ott van „a céllövő“ s távolabb a puskaporos torony. Hányszor járt ő a céllövőböz Gyuriékkal „őnot ázni“, a kilőtt golyókat, melyeket aztán „Anti bácsinak“ a greizerosnak cukorkákért eladott, hányszor játszottak vásárral a mesterségesen készített hamokon. Jól tudta, hogy ott ilyenkor örül, azt is tudta, hogy „a farkasok érzik a puskapor szagát“ s messze elkerülik. Új bátorságra kelt e gondolatra s meggyorsította lépteit. Nemsokára a távolból látta sötétleni a fel s alá járó „silbak“ árnyékát s látta a pipájából felszikkázó fényt. Hejh de az országútig még jó darabot kelle haladni, léptei gyengültek, alig vánszorogott. Végre elérte azt is és megállott.

Az országúton három különös alak közeledett. Kivülők a messzi távolban egy élő lény sem mozgott. Három ember, de valami külöös ember. Mindenik cipelt valamit a hátán és a hóna alatt. Új félelem fogta el a fiút. Talán rablók vándorló cigányok, vagy éppen „Farkas Béniék“, a hírhedt haramia banda, mely akkortáiban tűzgarázdálkodásait. Most már a rablóhistoriák jutottak eszébe: a vándorcigányok

ról, keresztény vér után szomjazó zsidó sakterekről. Fogai vacogtak, nem mert tovább mozdulni.

Végre a hoid köyörült meg rajta. Kibontakozott: felhők mögül s fénysugaraival megvilágosította a mezőt. A fiú, rögtön felismerte a három alakot. Nátyi volt a cigány primás Petákkal a kontrással és Bámboval a nagy bőgőssel. Bizonyára a szomszéd faluban voltak egy kis vendégszereplésre s most hazafelé tartanak. Bátorság szállt keblébe s a mesgyére felemelkedvén „balló“-t kiáltott.

A „balló“ meglepő, majdnem retentő batással volt a három möréra. Hogyne is midőn a hold sugaraival a fehér ruhába öltözött, fején arany koronát hordó, alabárdos szénfekete arcú fiúcskát megpillantották, ki mintha a földből vagy az égből tűnt volna elé, hirtelen ott állott a sánc tulsó oldalán. Kinyújtott fejjel, kimeresztett szemekkel, mintha lábuk a földhöz ragadt volna megállottak.

„Ni ni lidérc“, szólott susogva Nátyi s keresztet vetett magára.

„Már hogy volna lidérc“, susogta remegés között Bámbo, „nem látod a kicsi Krisztuska!“

„Hát a kicsi Krisztuska fekete!“ szólott fogvacogva Peták „eredj, inkább Uram bocsáss! a gonosz lélek.“

A fiúcska átugrott a sáncon és a három cigány felé szaladt. Nem kellett több ezeknek, vesd el magad, mind a három jajgatva futásnak eredt.

Jó darabig luthattak, midőn Nátyi és Bámbo egymásba ütköztek s a földre estek.

„Jaj végünk van, végünk van!“ ordítózák s az országúton térdre esdve, kezüket összekalcsolva esengtek:

„Nagyságos, félséges kicsi Kri . . .!“

„Drága kigyis Beetz . . .“

„Csak most az egyszer kigyilmezzen, soha sem fogok többé lopni.“

„Szegény rajkók, szegény Panna feleségem“, ordítózák felváltva.

„Ne féljenek, hiszen csak én vagyok“ szólott Sárkány Berti. „Nem vagyok én sem Belzebub, sem más valaki, sem lidérc. Három királyt jártunk, a kollegyisták megkergettek s a mezőn kellett kerülnöm. Arcszínem fekete, mert besubickoltuk hogy a szerencsén királyt ábrázoljam.“

„Megállj kölyök“ szólott Nátyi felemelkedve, „hát te így ijesztgeted az embereket! Ezért kikapsz.“

„Mint egy utonálló vagabundás“ szekundálta a kontrás.

„Jüssz a policájhoz velünk“, törmedt rá Nátyi.

„No hát miért mennék én a policájhoz, mi rosszat tettem én!“ felelt bátran Berti! „Jó hát menjünk, tudom, hogy mit fogok ott mondani, hisz hallottam, hogy Nátyi bácsi azt mondta: nem fog többé lopni.“

„Na, na kicsi úrficska“ szólott Peták, „csak tréfáltunk, szó sem lesz abból. Menjünk szépen baza a mamáskához: tudom, hogy várja.“

A mama bizony várta és kereste, segített ezt tenni neki az egész szomszedság. Minden utcában körüljártak, minden zugot felkutattak, minden ismerőshöz benéztek. Nagy volt az aggodalom, mi történhetett a fiúval? Annál nagyobb volt az öröm, midőn a három barna utitárs haza bozta a negyediket „a szerencsén királyt“. Sirtis az édes anyja, s szeretete volna megbüntetni fiacskáját, de hát úgy is eléggé meg volt ő már büntetve a kiállott félelem által s azért győzött az anyai

szerepet a szigor felett. Szépen levetkőztették Bertit, meleg vízben jól megmosták, ágyba fektették s három napon át herbatheával táplálták.

Fal Gyuri, meg Rózsa Viktor bár ökölnyi daganatokkal fejükön, már másnap kérkedve beszéltek el az osztálytársaknak, „hogyan kergettek meg ketten busz kollégistát.”

Heti krónika.

Gyfehérvár, 1897. febr. 26.

Anyyra előhaladtunk már az évben, hogy ma-holnap elzenghetjük Tompával: „Megenyhült a lég, vidül a határ”, de azért a honatyák még mind a költségvetés tárgyalásával ébretelkednek.

Igaz, nagy nehezen eljutottak e hó 24-én annyira, hogy a földmivélésügyi tárca költségvetésének úgy általános mint részletes tárgyalását szerencsésen bevégezték.

Kétségtelen, hogy e tárca keretében kellett volna a t. Háznak az ország legvitalisabb kérdéseivel foglalkozni, a gazdasági válság, a terjeszkedő socialismus orvosszereit az országnak megadni.

Beszélőben, kivált kormánypártiban, nem is volt hiány. Meg is dicsérte Darányi az ősi óriásokat, kik anyyi érdeklődést tanúsítottak a mezőgazdaság iránt. Csak azt látszott eszre nem venni a tárgyalások alatt, hogy ez az érdeklődés oly nagyságban nyilvánult, hogy a Ház legtöbbszörre határozatra képtelen volt. A tárgyalás folyamán kiválóbb felszólalók voltak: Tisza István gróf, ki váltig erősítette, hogy ő is agrarius, és „a mezőgazdaság ügyét szívén viseli, mert felfogása, de anyagi érdeke is arra utalja”; de ki tehet róla, ha sem az országot, sem pedig e téren igen komoly ellenfelét, Károlyi Sándor grófot nem tudta róla meggyőzni. Pedig ugyancsak igyekezett rá, kivált azon erős argumentummal, hogy Károlyi őt nem érette meg, vagy ha megértette, félre érette.

Ezt csakugyan érte meg ő maga is!

Igazan sajnós, hogy honatyáeszkáink nem akarják látni, hogy mi történik az országban s annyira kicsinylik a socialis kérdést, hogy nem tudják ambíciójuknak tekinteni a vele való gyökeres foglalkozást. Pedig ugyancsak megindult már nálunk is. Aliz pár hete, hogy a socialista földmivések Bpestén gyűléseztek volt s ime a hó közepén már Cegléden is tartottak nagygyűlést.

Mint abban, úgy ebben is sajnósan kellett tapasztalunk, hogy a lelketlen vezetők, már nemcsak az osztálykülömbőség ellen izgatnak, hanem a haza és vallás ellen is kiméltelen kifakadásokra vetemednek.

Már az is trivolság, mikor egyik szónok azt mondta: Krisztus volt az első socialista, s mit mondjunk azon kijelentésre, hogy „nálunk már a 6 éves gyermek is tudja, hogy az imádság nem ad kenyeret, de a socializmus igen?”

De nem csoda, hisz magában az országban is ily frivol játék tárgyává tette az imádságot, épen maga Polonyi, csakhogy a néppártot egyet fithessen vele.

Mi sajnáljuk azt a szegény népet, mely arcának verejtékével szerzi meg nagy nehezen a betevő falatot s azt hiszszük, hogy csak akkor fog sorsa javulni, ha nem indul vakon a hazug apostolok útjára s ha az országgyűlés maga is nagyobb lelkiismeretességgel s kevesebb pártszemponttal s több hazafiaszággal fogja fel a szegény munkás nyomorult helyzetét.

Ebbez azonban a mi felfogásunk szerint mindenekelőtt a keresztény elvek nagy érvényesülése volna szükség úgy fenn, mint lenn. Pedig, sajnós, azt látjuk, hogy a protestantizmus megosztó, romboló ereje, mely nálunk főleg a felekezetiellenességről szóló törvényben nyerte betetőzését, érvényesül, az az irány, mely minden vallást kiül, s az állatot teszi uralkodóvá. Ennek az új elvnek főleg kétirányú nyilvánulása vonta magára újabbán figyelmünket. Egyik a szabad izrael, mely az ó-szövetséget dobja tűzre, mikor a test feltámadását tagadja és se a Krisztusban nem hisz, se a Messiást nem várja; másik a felekezetiellenesség, mely az új szövetséget áldozza fel a szabadkőmives Baalnak.

Hogy hová fog ez az utolsó vinni, azt ma tán még meg sem mondhatjuk. De igen! Mi biztosan mondjuk, hogy a protestantizmus végpusztulását okozza. Ezt mutatják a jelek.

A Bánffyféle már nem első levél titoksértés utolsó feljegyzésünk óta újabb fordulatot vett. A bíróság u. i. Bánffy levél manipulációját bírói eljárásra alkalmatlannak találván Molnár Jánost keresetével elütöztette, ki e végzés ellen felebbezést adott be. A nemzet érdeke azonban azt kívánván, hogy a Bánffy ellen vétkező Molnár apát bűnhődjék, megindult a harsza ellene is hasonszenvi gyógymódszerint leveltitok sértés alapján s rá akarták bizonyítani, hogy ő is inkorrekt módon járt el, mikor Bece csikmegyei alispánnak Domokos Jánoshoz intézett levelét név és hely nélkül nyilvánosságra hozta. De a taktika felült, mert kiderült, hogy Molnár apát nem a címzett tudta és beleegyezése nélkül hozta nyilvánosságra az alispán úrnak baráti eljárását.

Az sem mindennapi dolog, mit a haldokló megye meg kísérelt. Szép multja van a vármegyei életnek, nemzetünk nem egy fontos kérdésénél szerepelt érdemszerűleg. Most már vége a megye szerepének, kétszer szép tehát néhány megyének hazafias felbuzdulása, midőn a quota felemelése ellen emel bátor tiltakozó szót.

Epen ilyen nevezetes esemény a Kossuth indítványa, mely az 1848-ik törvények szentesítésének országos megünneplését sürgeti. Mi lesz az eszme sorsa, ezt még nem tudni; a napokban az a hír jött, hogy a nevezetes forduló kulturalis intézmények létesítésével örökítik meg.

S végül a mult hetek legizgatottabb eseményéről, a krétai eseményekről sem szabad megfeledkezni.

Mi Kréta?

Németországnak állítólag Heenba, Törökországnak egyik amputalendő vegtagja (mert neki tudvalevőleg sok ilyen van). Európának egy puskaporos hordó, melyet pancélosokkal őriznek, Görögországnak egyik legpoeticusabb ősi mythusa. Ezért aggódnak annyira mellette az európai nagy hatalmak hajói, s ezért lelkesedik érte annyira a görög nemzet és királya.

Keresztények és mohamedánok lakják s mészárólják rajta egymást. A nagyhatalmak tán maguk se tudják, mit csináljanak vele, de a szultánnak még sem igen akarják meghagyni. Görög ország történelmi multja alapján jogot tart rá, s az anyaországgal való egyesítését már proclamálták is. Mi lesz vele ma még nem lehet tudni, de valószínű, hogy a betegemberről lemeztelik, hanem ezzel aligha vége lesz a keleti kérdésnek.

Krónikás.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Jegyzőkönyvi kivonat

a központi számvévszéknek 1897. február 14-ikén az elnök szállásán tartott üléséről.

Jelen voltak: Imets F. Jákó kanonok, elnök, Gergely Ignác kanonok, alelnök, Balás Endre dr., Bálint György, Csiky Miklós, Eröss József, Fejér Gerő, Körödy Péter dr., Pál Antal, Vass Albert, Zlamál Agost ülnök urak és Steinicz Ede ülnök és jegyző.

1) Elnök üdvözlő a csaknem teljes számban megjelent számvévszéki ülnök urakat; ezen gyűlést összehívta, hogy eddig végzett munkálkodásunkat számba vegyük; a netalán felmerült nehézségekre nézve megállapodásokhoz jussunk, s módot találjunk a hátrálékos ügyek mielőbbi kiegyenlítésére. Elismerést és köszönetet nyilvánít a tagoknak általában kifejtett buzgóságukért, felhívja erre a jövőre nézve is Ezzel a gyűlést megnyitja.

2) Elnök elterjeszté, hogy a mult gyűlés egyik határozatához képest az egyes revisor uraknak megküldettek a számadásra kötelezett és hozzájuk beosztott községek és intézetek kimutatásai az ellátandó számadások nyilvántartása,

illetve a hátralékosok ellenőrzése céljából. Oly mérvű kimutatás, minőt a hivatolt multkori tatározat kontemplál, nem volna egyéb, mint az egész erdélyi egyházmegyében létező és idetartozó számadásra kötelezett valamennyi alpnak *Törzs könyve*, melynek kidolgozása hosszabb időt kívánna és egy külön megbízottnak pragmatikus feladatát és munkáját képezné, mire az elnök és jegyző egyáltalában nem vállalkoztak.

Tudomásul vétetik.

3) Elnök felhívja a revisor urakat, sziveskedjenek referálni kerületük számadásairól kiváló tekintettel arra, hogy 1895-ig bezárólag a hozzájuk utalt számadások mennyire láttattak el? Az ülnökök betérjesztéséből a következő tényállás tűnt ki:

I. A *hegyaljai* esperesi kerületből 1895-ről nem érkezett be egy számadás.

II. A *bányavidéki* esperesi kerületből két anya- és kéfiökközségből.

III. A *sepsi-miklósvári* kerületből 5 anya- és 3 fiökközségből.

IV. A *szeben-fogarasi* kerületből egy nem érkezett be.

V. Az *alsóki és kászoni* esperesi kerületben a revisor jelentése szerint egyetlen hátrálékos község sines.

VI. A *feleségi* esperesi kerületből 1895-ről a számadások a revisor kezéhez még nem jutottak.

VII. Az *erzsébetvárosi* kerületből hátrálékos egy község

VIII. A *gyergyói* esperesi kerületből hátrálékos két község és egy alapszámadás.

IX. A *Hunyadi* esperességéből 3 község van hátrálékban.

X. A *kézdi-orbai* esp. kerületből 11 anyaegyház és ezek fiók községei.

XI. A *kolozs-dobokai* esp. kerületből 9 község.

XII. A *küküllői* esp. kerületből 6 anyaegyház és filiálisai.

XIII. A *marosi* esperességéből hátrálékos két község.

XIV. A *belső-szolnoki* esperességéből 7 község.

XV. A *torda-aranyosi* esp. kerületből két anyaegyház és három fiökközségből.

XVI. Az *udvarhelyi* esp. kerületből egy község hátrálékos.

3) Indítványoztatik egy bizottság kiküldése azon célból, hogy tanulmányozza és tegyen jeleatést az adó alá nem eső alapok- és alapítványokról hivatkozással a vonatkozó adótörvényekre.

Ezen jelentés elkészítésére Kóródy Péter dr. és Steiniczter Ede tagtársak kéretnek föl.

4) Indítványoztatik, hogy a számvevőszék ezen jegyzőkönyve az irodalmi társulat közlönyében az érdeklődés fokozása és az érdekeltek tájékozása céljából is közöltesse oly megszorítással azonban, hogy a harmadik pent alatti specifikáció helyett csak a hátrálékos községek száma tétessék ki ezúttal.

Elfogadtatik s a jegyzőkönyv közöltetni fog.

Egyéb tárgy nem lévén, elnök a tagok buzgó közreműködéséért köszönetet mond s az ülést bezárja.

Gyulafehérvárt, 1894. febr. 14.

Imets F. Jákó,
elnök.

Steiniczter Ede,
jegyző.

KÜLÖNFÉLÉK.

— *Tisztelettel kérjük a hátralékosokat hátralékaiuk beküldésére s az előfizeteket az előfizetés megújítására, hogy a lap szétküldésében akadály ne legyen.*

— **Nagybójtai szónokok.** A székesegyházban vasárnap délután *Szilveszter Ferencc* káplán, és pénteken *P. Pucher Anaklét*, zárdai lelkiigazgató — az előbbi magyarul, utóbbi ménétül, az igralmas nének templomában pedig *Zlamál Ágost* főgymn. tanár szerdán délután magyarul fognak a nagybójt folyamán predikálni.

— **Kinevezés.** *Kristó* Károly Hlyefalvára kántortanítónak, — *Balási* Sándor Kászonjakabfalvára segédkantóré tanítónak — kinevezetett.

— **A tanterv revisió** kérdésben a helybeli róm. kat. főgymnasium tanárkara f. hó 24-én gyűlést tartott, melyen hoszas megvitatas tárgyat képezte a megterhelés, a nemzeti tárgyak és görögptöltő tanítása. Az eredményt annak idején közöljük.

— **Deák-koncert.** A helybeli gymnasium ifjusága e hó 20-án felolvasással és szavalatokkal egybekötött koncertet rendezett a Hungaria szálló nagy termében az újonnan létesült *gymn. zene alap* javára. E művészi színvonalon álló előadás a legszebb sikerrel ment végbe. *Resch György* karvezető fáradozásainak s derék ifjuságunk lelkesességének kell köszönnünk, hogy az ének és zenedarabokat oly finom és szépen összehangzó előadásban élveztettük. Egy szóval a nagy számú és díszes közönség osztatlan melegegedéssel, mondhatnám a kellemes meglepetésnek önként nyitakozó jeleivel fogadta az előadást, melyet *Löwy M.* VI. oszt. tanuló szavalata, *Kocsis M. és Medgyesi F.* VIII. tanulók magán jelenete és *Zlamál A.* tanár felolvasása tettek tökéletessé. Előadás után táncra perdült a fiatalág és a gyönyörtő forgatagban még tisztes öszülmi kezdő urakat, sőt generalist is lehetett látni, kik fiatalos ütmben táncolták végig az éjszakát. Mert a mint mondani szokás, a reggeli órák vetettek véget a mulatságnak. Az anyagi haszon is jelentékeny.

— **Katholikus Pedagogia** címmel Gyürky Ödön szerkesztésében új tanügyi havi folyóirat indult meg. A gondolat jó, s már rég érzett szüksége akar segíteni. Az első fuzet sikerült dolgozatokat közölt. Reméljük rövid időn megérdemlett fellendülésnek fog örüvdeni.

— **Purger J. B. gródeni** hires oltárépitő készítményeit a legmelegebben ajánljuk. Pontos kivitei, mérsékelt árák a nevezettet már neves vállalkozóvá tették. Ajánlásul álljon itt egyébiránt a következő bizonyítvány: *J. B. Purger, gródeni* (Tirolban) oltárkészítő cég házikápolnánkba, Hátszeg, egy renaissance-stíli magyarországi szt. Erzsébet oltárt készített. Szolid munkája, esinos kiállitása és az alakok árnyékolásáért valóban megérdemli, hogy a ft. papság figyelmébe ajánljuk. Hátszeg, 1897 február 15. A sztfr. tanító nővérek.

Szerkesztői üzenet.

P. Gy. dr. Csak olyan művekről közlünk ismertetést, melyet a szerkesztőségnek megküldenek.

M. J. Boica. Az értesítést teljesen megbízható kezekből kapuk s ezért közöltük. Bővebben az illető.

Kiadja: Az erdélyi róm. kat. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: **Pál Antal.**

Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Ágoston.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.

1897.

J. B. Purger

oltárépítészete Grödenben, Tirol.

Magyarországi igen t. megrendelőimet kérem tekintettel arra, hogy a magyar nyelvet nem bírom, velem németül levelezni sziveskedjenek.

Purger J. B. urnak

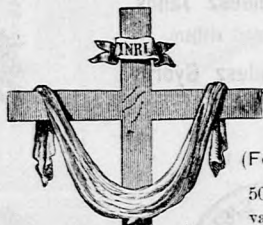
Grödenben (Tirol).

Őn a lakenházi plébánia részére szállította Szt József szobrát és a szent sirt a 2. számú rajz szerint és úgy egész hit község valamint én is, meg vagyunk elégedve, mindkét mű művészi és technikai kivitelével és az árral is, ennél fogva köszönetünket és elismerésünket fejezzük ki és bátran ajánljuk főtisztelendő lelkész-társainknak.

Lakenháza (Magyarország)
1895. január 29.

Bertalanffi Gyula

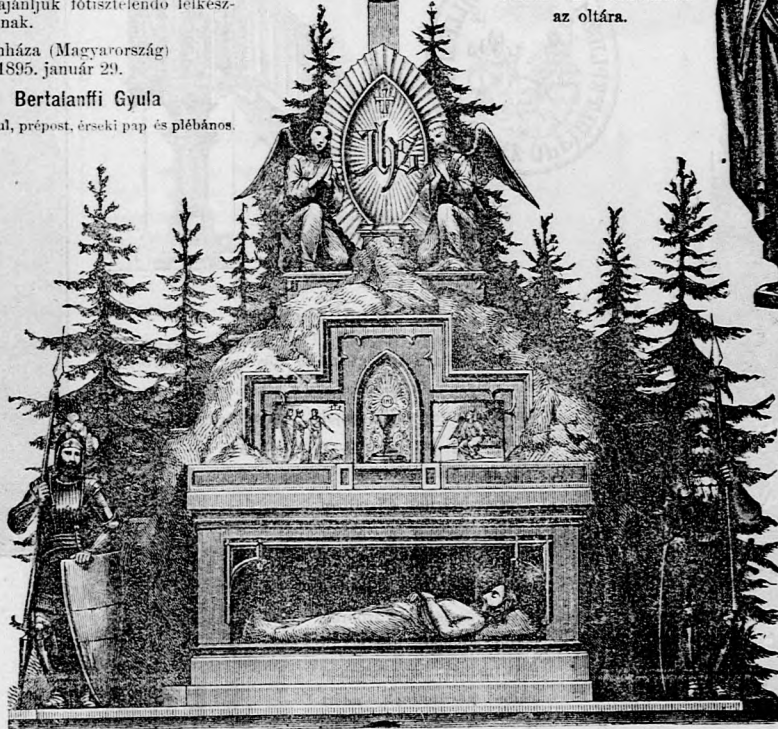
okrai intul, prépost, érseki pap és plébános.

Feltámadások

(Feltámadási szobrok)

50 darab szobrok kisék
vannak a felállításához
az oltára.

1 szám.

Szent sirt 4–6 méter magasságban, ára 350 frtól 500 frtig, külön szállítás, csomagolás beleértve.
Sirt-Krisztusok, 80 cmes 20 frt, 1 méteres 30 frt, 1,15 méteres 40 frt, 1,35 méteres 50 frt,
1,50 méteres 75 frt darabonként.

Térdelő angyalok, kerubinok áldozatszekrények részére és szent síroknak, 50 cmes 40 frt,
65 cmes 60 frt, 80 cmes 90 frt, 1 méteres 140 frt, 1,15 méteres 200 frt. Párja ezüstözött és
aranyozott szárnyakkal.

Bizonyítvány.

J. B. PURGER, Grödeni (Tírol) oltárkészítő cég, templomunkban, Szepes-Teplitzben (Felső-Magyarország), a Szentháromság számára egy fő oltár továbbá két oldaloltárt és egy gót stíli szószéket készített.

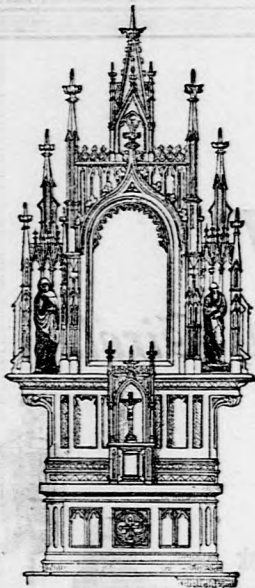
Ezen munkánál Purger úr ezégenek jó hírnevét fényesen beigazolta, és dieséru nyilatkozatokat tennünk annyival inkább is felesleges, mert az egész munka mesterét dieséri.

A Szepes-Tepliezi (Felső-Magyarország) hitközség ezért teljes megelégedését és elismerését, fejezi ki és Purger urat Grödenben a ft. papság és templomi előljáró urak figyelmébe a legmelegebben ajánlja.

Megjegyzendő, hogy az oltár és a szószék egyes részei számozva voltak, ugy, hogy azok felállítása, hihetetlen könnyűséggel történtek helybéli asztalosok által.

Szepes-Teplitz,
(Felső - Magyarország).
1894. január 31 - én.

Andreidesz János,
községi előljáró.
Andreidesz György,
plébános.

Minta, 4 szám.

Megjegyzés.

Jászol-mintázatok, legtisztább szövet, porral átvonva, közönségesen a következőkből állanak: Jézus-gyermek, Mária és József, Glória-angyalok, három esetleg öt pásztor, három király, három szolga, valamint ökör, teve, egynehány borjú és birka.

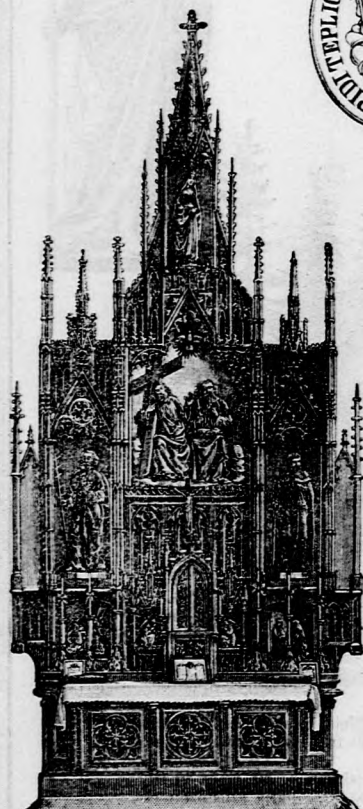
Jászolmintázatok állandóan raktáron vannak, a szobrok nagysága 25–30 cm., 18–24 szobor összesen, beleértve az állatokatis. Nagy szobrok jászlok számára 40 ctm.-től egy méteri magasságban külön készítenek, miért is a megrendelést ideje korán kérem beküldeni. Egynehány bárnyt és borjút ingyen mellékelek.

2 szám.

Minta 7

Főoltár a szepes-teplitzzi plebániái templom számára alakokkal együtt
1800.— frt. loco Gröden csomagolással együtt.

1. szám Barlangoltár
 2. " Kor-gót-stíli
 3. " Román "
 4. " Gót "
 5. " " "
 6. " Renaissance "
 7. " Román "
- Szószék alakú
Vihető Szék

— Csomagolással

Grödentől szállít

Elismerő-irat.

J. B. PURGER, grödeni (Tiroli) oltárépítő czég, a kassai egyházmegyéhez tartozó töltések (Sáros megyei plébániai templom részére egy góth stíli főoltárt készített.

A munka művészi kivitele, az egyes alakok élethű csoportozata különösen a karmelhegyi Boldogasszony Szűz Mária a kis Jézussal karján, valamint Sz.-Simon és Juda apostolok művészies ihlettségére vallanak.

A mű tisztasága és a valódi dús aranyozás rendkívülien sikerült, s ez oknál fogva a fentvezetett czéget a ft. papság szíves figyelmébe melegen ajánljuk.

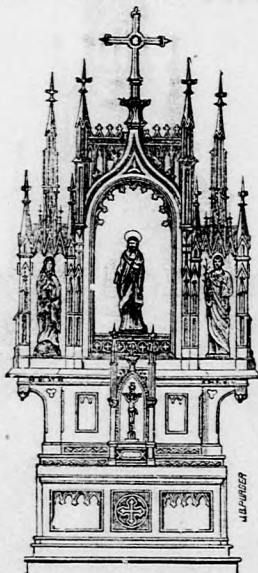
Kelt Töltéséken, (Magyarország) 1895. december hó 2.

nyőfából).

összmagasság meter	ár ft.
3.—	300.—
4.25	750.—
6.50	775.—
6.70	900.—
6.20	850.—
7.00	1000.—
8.30	1900.—
alkal	500.—
Mária	100—300

al együtt, részletfizetésre.

5 szám.

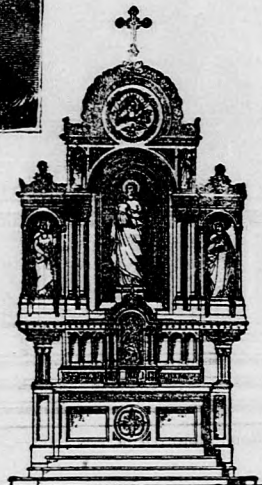
Bizonyítvány.

A veszprémi egyházmegyéhez tartozó Pacsa hitközség egy megrendelt főoltárt kapott Grödenből (Tiroli) J. B. Purger czégtől, melynek művészi kivitele hitközségem minden tagját kielégítette; miért is a nevezett czéget örömmel és lelkiismeretesen ajánlatom minden Paptársamnak.

Pacsa, 1894. szept. 25-én.

Illés István

plébános.

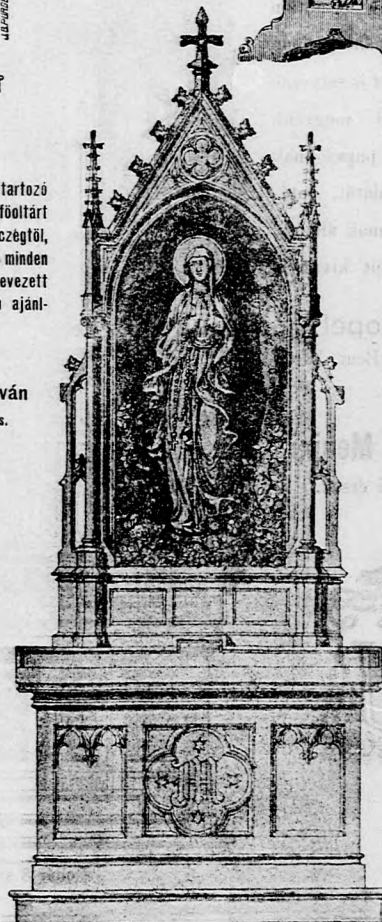
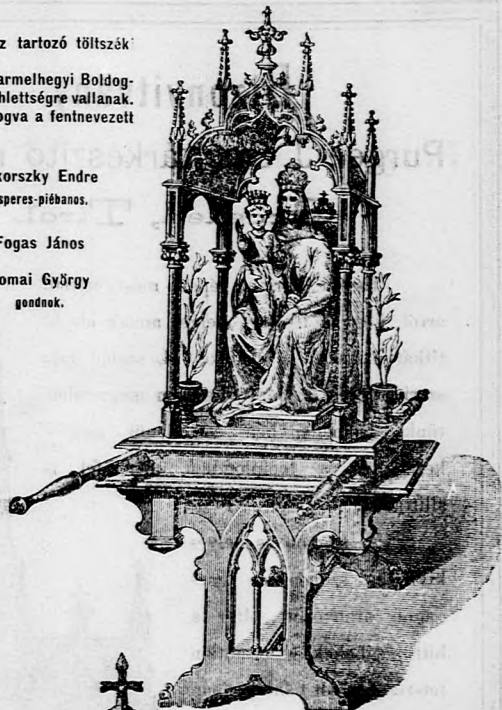

5 szám.

Sikorszy Endre
esperes-plébános.

Fogas János

Tomai György
gondnok.

1 szám.

Megjegyzés.

Költésgjegyzéket oltárok stb. készítésére csakis az esetben küldhetek, ha a készítendő oltár rajzát vagy mintáját beküldetik, továbbá meghatározandó, hogy a díszítés és aranyozás díszes vagy kevésbé díszes legyen.

Továbbá a pontos ár megállapításához szükséges, hogy a nagyság minden irányban meg legyen határozva, és így költséggjegyzékeket, valamint képes rajzjegyzéket kívánatra ingyen, de a mintákat és alaprajzot, az esetben, ha a megbízás nem eszközöltetik, vagy a minták meg nem felelnek, azokat nekem visszaküldeni kérem.

Bizonyítvány

Purger J. B. oltárkészítő részére

Groeden, Tirol

Érségi kuriánk épen most értesül arról, hogy a főoltár, melyet annak idején titkárnk utján a mellékelt 4. számú rajz szerint híres oltárépítészében megrendeltünk, Rumelien-ben sértetlenül megérkezett és a templomban már fel is allíttatott.

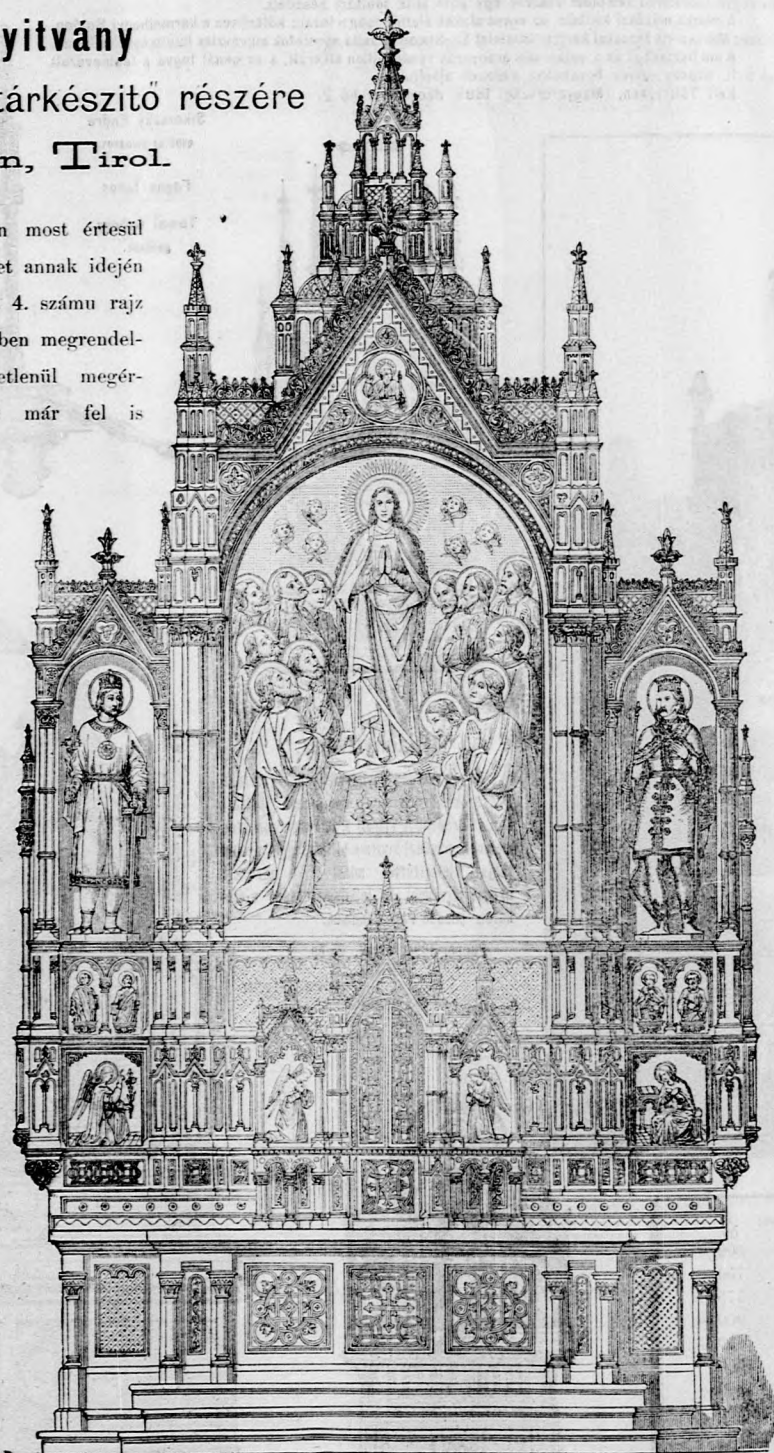
A nagyon is helyes kivitelű, szépen és gazdagon aranyozott oltár a hittözségbeliek osztatlan tetszésében sőt bámulásában részesül, a miért is szívesen ajánljuk érseki megyénk főtisztelendő papságának oltárépítő vállalatát, intézetét áldjuk, annak állandó és jó előmenetelt kívánva.

Philippopel

ddto. Nominis Beat. Virg.
1895.

† **Robert Menini**

philippopeli érsek.

oltár 8 szám. Rom. oltár, 8,3 m. Irt. 1900.—